

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تعلیم و تربیت در اسلام

متفکر شهید استاد مرتضی مطهری

انتشارات صدرا

مدرسنامه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

واحدیت فهرست نویسی

موضوع

رده‌بندی کنگره

رده‌بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

مطهری، مرتضی، ۱۳۹۸-۱۳۵۸

التعلیم و تربیت در اسلام / مرتضی مطهری

تهران: صدرا، ۱۳۸۷

۳۰۴ ص

978-964-5600-46-2

فایا

اسلام -- عوامل تربیت -- آموزش و پرورش -- الف. عنوان

BP۲۲۰/م۶

۳۹۷/۳۸۷

۶۸-۱۸۶/۸۷

تعلیم و تربیت در اسلام

اثر: استاد شهید آیت‌الله مرتضی مطهری

نوبت چاپ: نود و هشتم، بهمن ۱۳۰۰ شمسی / شماره کتاب: ۱۳۳۳

تعداد: ۳۰۰ نسخه

بها: ۸۹۰۰۰ تومان

حروفچینی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ فجر (۱۰۰۱۳۹۵)، تلفن: ۳۳۱۱۹۷۹۶

ناشر: انتشارات صدرا (با کسر اجازة از شورای نظارت بر نشر آثار استاد شهید)

کلیه حقوق چاپ و نشر محفوظ است.

● تهران، شعبه ۱: خیابان ناصر خسرو، مقابل دارالفنون، کوچه دکتر مسعود، تلفن: ۳۳۱۵۱۳۰

شعبه ۲: خیابان انقلاب، بین خیابانهای دانشگاه و ابوریحان، پلاک ۱۱۶۲، تلفن: ۴۳۲۶۱۰۸۶

شعبه ۳: خیابان پاسداران، خیابان تاملق نوری، بوستان کتاب، تلفن: ۳۳۸۵۲۳۸۹

● قم، شعبه ۱: خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۳۱۵۲۲، دورنگار: ۳۷۷۴۷۳۱۴

شعبه ۲: مجمع ناشران ۳۷۸۲۷۵۹۵

پایگاه اینترنتی و فروشگاه آنلاین: motaharL.org

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
	بخش اول
	بجتهای ایراد شده در جمع دیدگان تعلیمات دینی
	پرورش عقل
۱۷	دو نوع علم
۱۷	سیستم آموزشی قدیم و پرورش عقل
۱۸	غیبگو و پادشاه
۱۹	ملاک، زیاد استاد دین نیست
۲۰	مفهوم اجتهاد
۲۲	دعوت اسلام به تعلیم و تعلم
۲۴	کدام علم؟
	تربیت عقلانی انسان
۲۹	عقل باید غربال کنند یا نه
۳۱	انتقاد این خلدون
۳۳	نقد سخن
۳۴	آخرینی
۳۵	لزوم توأم بودن عقل و علم
۳۵	آزاد کردن عقل از عادات اجتماعی
۳۷	امام صادق و مرد سنتگرا

- ۳۷ پیروی نکردن از اکثریت
- ۳۸ تأثیر ناپذیری از قضاوت دیگران
- ۳۸ آخوند مکتبی و شاگردان
- ۳۹ روح علمی
- پرورش استعدادها
- ۴۴ رعایت حالت روح
- ۴۵ تعبیر راسل
- ۴۶ ترس، عامل جلوگیری از طغیان
- ۴۶ لزوم آگاهی کودک از علت تشویق یا تهدید
- ۴۷ دوره شکوفایی روح
- ۴۸ پرورش جسم از نظر اسلام
- ۵۰ استعدادهای روح انسان
- ۵۲ اسلام و هنر
- ۵۲ موسیقی
- ۵۳ خلیفه و کنیز خواننده
- مسئله عادت
- ۵۶ تربیت از نظر علمای قدیم
- ۵۷ تمثیل مولوی
- ۵۸ نظریه علمای غرب
- ۶۰ نقد این نظریه
- ۶۳ ایجاد انس در عادات انفعالی است
- فعل اخلاقی (۱)
- ۶۷ فرق تربیت و اخلاق
- نظریات در باب معیار فعل اخلاقی
- ۶۹ الف. دگردوستی
- ۶۹ اینار
- ۷۰ ب. حسن و قبح ذاتی افعال
- ۷۱ ج. الهام و جلال
- ۷۱ د. دگردوستی اکتسابی
- ۷۱ ه. رضای خدا
- ۷۲ بررسی نظریه کانت

فعل اخلاقی (۲)

- ۷۶ نوع دوستی
 ۷۷ داروینیسیم
 ۷۷ وجدان اخلاقی
 ۷۸ جدال خود و ناخود
 ۷۹ نظریه عقل دوراندیش
 ۸۰ نقد این نظریه
 ۸۱ زیبایی عقلی
 ۸۳ دین، تنها ضامن اجرای اخلاق

فعل اخلاقی (۳)

- ۸۶ روح زیبا
 ۸۷ اصل غایت، مبنای تعیین حد وسط در اخلاق
 ۸۸ حاکمیت روح و عقل
 ۹۱ روش تربیت در مکاتب مختلف
 ۹۲ اخلاق مذهبی
 ۹۳ مذهب، پشتوانه اخلاق
 ۹۴ تعریف فعل اخلاقی

بررسی نظریه نسبت اخلاق

- ۹۶ پسند
 ۹۷ روح زمان
 ۹۹ سخن سارتر
 ۱۰۰ مفهوم انسان دوستی
 ۱۰۲ رفتار، نسبی است
 ۱۰۳ عناوین اولیه و عناوین ثانویه
 ۱۰۴ مثال به عفاف و عفت
 ۱۰۵ مثال به راستی

حدیث علی علیه السلام و نظریه نسبت اخلاق

- ۱۱۰ طرح یک اشکال
 ۱۱۱ پاسخ
 ۱۱۲ دستور پیغمبر در عمرة القضاء

- ۱۱۴ مفهوم «جبن» در این حدیث
- ۱۱۵ داستان صغیته دختر عبدالمطلب
- ۱۱۶ زن، حامل یک امانت انسانی
- ۱۱۷ مفهوم «بخل» در این حدیث
- ۱۱۹ شجاعت و دفاع از حقیقت
- ۱۲۰ شجاعت و دفاع از حقوق اجتماعی
- ۱۲۱ شجاعت حضرت زهرا(س)
- ۱۲۲ شجاعت حضرت زینب(س)
- پیوند عبادت با برنامه‌های تربیتی
- ۱۲۶ روح عبادت
- ۱۲۶ شکل عبادت و برنامه‌های تربیتی
- ۱۲۷ عبادت و حقوق اجتماعی
- ۱۲۸ نماز و رو به قبله ایستادن
- ۱۲۹ تمرین ضبط نفس
- ۱۳۰ تمرین وقت‌شناسی
- ۱۳۰ مسالمت‌طلبی
- ۱۳۱ نیت
- ۱۳۲ ارکان نیت
- ۱۳۳ اهمیت نیت
- ۱۳۳ خاصیت عادت
- ۱۳۵ نظریه نیجه
- ۱۳۵ سه نوع اخلاق در جوامع اسلامی
- ۱۳۹ نقطه ضعف اخلاق صوفیانه
- کرامت نفس در قرآن و حدیث
- ۱۴۱ عزت نفس
- ۱۴۵ نفاست نفس
- ۱۴۶ غیرت
- ۱۴۷ آیا تناقض است؟
- ریشه الهامات اخلاقی
- ۱۵۴ لذات مادی و لذات معنوی
- ۱۵۶ ریشه ارزش

۱۵۸	خودشناسی، ریشه الهامات اخلاقی
۱۵۹	عذاب و رضایت و جدان
۱۶۰	تزلزل ارزشها در دنیای غرب
۱۶۲	توسعة «خودی»
۱۶۵	انسان موجودی ذومراتب است
۱۶۶	از دواج، اولین مرحله خروج از خود فردی
۱۶۷	حدیثی از رسول اکرم
۱۶۹	مرد زاهد و جهاد در راه خدا
۱۶۹	من قبیله‌ای
۱۷۰	من قومی
۱۷۱	انسان دوستی
۱۷۲	خود مذهبی
۱۷۳	احسان به کافر
۱۷۳	وجدان عمومی

بخش دوم

بحثهای انجمن اسلامی پزشکیان

۱۸۰	پرورش جسم و پرورش استعداد عقلانی
۱۸۱	مکتب تربیتی انسانی
۱۸۲	پرورش جسم از نظر اسلام
۱۸۳	پرورش جسم و تن پروری
۱۸۳	پرورش استعداد عقلانی
۱۸۴	تعقل در قرآن
۱۸۶	تعقل در سنت
۱۸۷	عقل و جهل در روایات اسلامی
۱۸۸	اهتمام مسلمین به طلب علم
۱۸۹	حدیثی از امام موسی کاظم (ع)
۱۹۰	سخن بوعلی سینا
۱۹۱	لزوم توأم بودن عقل و علم
۱۹۱	سخن بیکن
۱۹۲	مسئله تقلید
۱۹۳	پیروی از اکثریت

- ۱۹۴ بی‌اعتنایی به تشخیص مردم
- تاریخچه «تعقل از نظر مسلمین»
- ۱۹۶ تحقیر عقل در امثال سائر میان مردم و در ادبیات
- ۱۹۹ آیا دردمندی ممدوح است یا مذموم؟
- ۲۰۰ تحقیر عقل و علم و مسئله معاش
- ۲۰۱ تعقل از نظر معتزله و اشاعره
- ۲۰۲ حسن و قبح عقلی
- ۲۰۳ جنگ تعقل و تعبد
- ۲۰۳ کلمه «سئی»
- ۲۰۴ جمود ابن تیمیّه و نهضت وهابیت
- ۲۰۵ اخباریگری
- ۲۰۷ پیروزی اجتهاد بر اخباریگری
- ۲۰۸ ریشه اخباریگری از نظر آیت‌الله بروجردی
- ۲۱۰ عکس‌العمل افراط معتزله
- ۲۱۰ عقل از نظر فقها
- عوامل تربیت (۱): تقویت اراده - عبادت
- ۲۱۳ تسلط بر نفس
- ۲۱۵ ایمان، ضامن حکومت اراده
- ۲۱۶ نیایش و پرستش
- ۲۱۷ ابوریحان و فقیه
- ۲۱۸ پاسخ به یک ایراد
- ۲۲۰ رسول اکرم و عبادت
- ۲۲۲ علی علیه السلام و روح نیایش
- ۲۲۴ انسان اسلام یا انسان جامع
- ۲۲۵ مراتب پایین عبادت
- ۲۲۷ نقش عبادت در تربیت
- ۲۲۸ راه اعتدال
- ۲۳۱ پرستش و پاسخ
- عوامل تربیت (۲): محبت - تقویت حس حقیقت‌جویی - مراقبه و محاسبه
- ۲۳۶ دو نوع محبت
- ۲۳۸ مصلحت جمع مقدم بر مصلحت فرد است

۲۳۸	فلسفه قصاص
۲۳۹	انسان دوستی
۲۴۳	نیکی به کافر
۲۴۱	رفتار عادلانه با کافر
۲۴۱	امام صادق و مرد کافر
۲۴۲	نیکی در مقابل بدی
۲۴۴	صبر در مقابل بدیهای مشرکان
۲۴۵	تفسیر صحیح محبت
۲۴۶	تقویت حس حقیقت‌جویی
۲۴۶	تعصب، سد راه علم
۲۴۷	عوامل تربیت
۲۴۷	مراقبه و محاسبه
۲۵۱	مشارطه، معاتبه، معاقبه

عوامل تربیت (۳): تفکر - محبت اولیاء - ازدواج - جهاد

۲۵۲	سه نوع عبادت
۲۵۲	تفکر در عالم خلقت
۲۵۵	تفکر در تاریخ
۲۵۵	تفکر انسان درباره خود
۲۵۵	آیا جبر اجتماع بر انسان حاکم است؟
۲۵۶	تفکر، شرط اساسی تسلط بر سرنوشت خود و بر جامعه
۲۵۷	عاقبت‌بینی
۲۵۸	عادت به تفکر
۲۵۹	معاشرت با صالحان
۲۶۱	حدیثی از عیسی <small>علیه السلام</small>
۲۶۲	ارادت
۲۶۲	محبت اولیا در زیارت «امین الله»
۲۶۴	روش ملامتیان
۲۶۴	داستان ادیب نیشابوری
۲۶۵	ابروی انسان محترم است
۲۶۶	نقش تربیتی ازدواج
۲۶۸	جهاد، عامل اصلاح و تربیت
۲۶۸	داستان مرد زاهد و جهاد
۲۷۱	پرش و پاسخ

۲۷۵	عوامل تربیت (۴): کار
۲۷۸	کار از نظر اسلام
۲۷۹	کار و تمرکز قوه خیال
۲۸۰	کار و جلوگیری از گناه
۲۸۱	زن و غیبت
۲۸۲	استعدادیابی در انتخاب کار
۲۸۳	کار و آزمون خود
۲۸۴	کار و فکر منطقی
۲۸۵	تأثیر کار بر احساس انسان
۲۸۶	کار و احساس شخصیت
۲۸۷	بوعلی سینا و مرد کتاس
۲۸۸	توصیه رسول اکرم
۲۸۹	کار از نظر ناصر خسرو
	کار از دیدگاه بزرگان
	فهرستها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه چاپ چهارم

کتاب حاضر مجموعه‌ای است مشتمل بر کلیه سخنرانی‌های موجود از متفکر شهید آیت الله مطهری پیرامون «تعلیم و تربیت در اسلام» که از دو بخش تشکیل شده است. بخش اول سلسله سخنرانی‌هایی است در جمع دبیران تعلیمات دینی، و بخش دوم سخنرانی‌هایی است که در انجمن اسلامی یزشکان تحت عنوان «تربیت اسلامی» ایراد شده است، و تاریخ هر دو به سالهای ۱۳۵۱ و ۱۳۵۲ بازمی‌گردد. لازم به ذکر است که نوارهای بخش اول - به استثنای جلسه نهم که از مباحث بخش دوم بوده و به سبب تناسب موضوعی در این محفل قرار داده شده است - و نیز نوارهای گفتارهای اول و آخر بخش سوم در دست نیست و تنظیم آنها از روی متنی که در همان زمان از نوار استخراج گردیده و در اختیار استاد شهید گذاشته شده صورت گرفته است. همچنین چنانکه از متن گفتار سوم از بخش اول و گفتارهای اول و سوم از بخش دوم بر می‌آید، قبل از هر یک از این گفتارها، گفتار یا گفتارهایی بوده است که متأسفانه اکنون نوار یا متن آنها در دست نیست.

بدیهی است که چون در هر دو محفل مذکور در باره یک موضوع سخن رفته است، گاهی مطالب مشترک - و البته با بیانهای مختلف - در

دو بخش کتاب یافت می‌شود که اغلب مکمل یکدیگر به شمار می‌روند. از استاد، بحثهای دیگری در این موضوع هست که در یادداشت‌های القباوی و موضوعی ایشان به چاپ رسیده و خواهد رسید.

چاپ اول این کتاب در سال ۱۳۶۷ منتشر شده و از آن زمان تا کنون استقبال بسیار خوبی از این کتاب شده است که تعداد چاپ آن بهترین گواه بر این مطلب است.

بدیهی است که اگر استاد شهید حضور می‌داشتند در این زمینه می‌نگاشتند، کتابی به مراتب غنی‌تر به رشته تحریر در می‌آوردند. افسوس که منافقان این درخت تناور معارف اسلامی را در لایح کتاب به ثمرانش فرو افکندند و همگان را از ثمرات ارجمندش محروم نمودند. اما به تعبیر امام خمینی (ره): «خدای را شکر که آنچه از این استاد شهید باقی است با محتوای غنی خود مرتبی و معلّم است».

برای آنکه کیفیت چاپ این کتاب از نظر چاپ، پس از ویرایش جدید و رعایت اصول مربوط به زیبایی صفحات، از نو حروفچینی شد و با توجه به تعداد صفحات کتاب، در قطع از سری عظیم گردید و اکنون به صورتی که ملاحظه می‌فرمایید منتشر می‌شود. امید است مورد پسند و قبول علاقه‌مندان و شیفتگان آثار آن عالم ربانی و مجاهد پاک‌باخته واقع شود. از خدای متعال توفیق بیشتر در راه نشر آثار استاد مسئلت می‌کنیم.

مهر ۱۳۸۲

برابر با شعبان ۱۴۲۴

شورای نظارت